

*İstanbul Rum Patrikhanesi
Bařmugannisi*

**LEONİDAS
ASTERİS**

STELYO BERBER

G

EÇMİŞİ bugüne farklı bir disiplin ve gerçeklikle taşıyan sıra dışı müzik adamı, hocamız Leonidas Asteris...

12 yaşında yanına bir genç muganni adayı olarak gittiğimde keskin bakışlı, elmacık kemikleri ile gülen, yapılı bir adamla karşılaştım. Disiplinli ve titiz birine benziyordu. Beni tanıyabilmek için ilk dakikada hemen bir parça okumamı istedi. Akabinde pazarları musiki meşk etmek için ayinlere katılabileceğimi söyledi. Ortodoks kilise müziğinin merkezi kabul edilen İstanbul Rum Patrikhanesinde kilise musikisi meşk etmeye böylece başlamış oldum.

1936 yılında doğan, 50 yaşında başmuganni olan Leonidas Asteris belki de bu kadim toprakların dyetıştirdiği en sıra dışı müzisyenlerden biridir. İstanbul Operasını kuran rahmetli Ahmet Gün'ün ısrarı üzerine Kültür Bakanlığı sanatçısı sıfatı ile on yıllar süren başarılı bir tenor kariyerine imza atan Leon Hoca bununla yetinmemiş kadim Ortodoks kilise musikisi tarihinde önemli yeri olan başmugannilik makamını başarıyla okuduğu sayısız ayinle 30 yıl boyunca taçlandırmıştır. İstanbul'un kozmopolit yıllarında doğan ve büyüyen Leon Hoca, İstanbul Belediye konservatuarında Türk ve Batı müziği okumuş, aldığı şan dersleri ile ses tekniklerinin sırlarını keşfetmiş, bu arayışlarını Avusturya Motzartium

akademisinde aldığı derslerle pekiştirmiştir.

Onu sadece 'müzisyen' olarak tanımlamak yeterli değildir. Çok küçük yaşlardan itibaren sesini kullanan Leon Hoca, bulunduğu ortamın da tesiriyle kilise mugannisi olarak başladığı müzik kariyerinde, ses tekniği sanatını da öğrenmiş ve böylece Doğu ile Batı'yı buluşturmayı başarmıştır. Hatta bununla yetinmeyip müzik otoritelerini şaşkına çeviren bir ilke imza atmıştır.

Genel bir kanıya göre müzisyenler, Batı müziğini bilenler ve makam müziğini bilenler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bu durum belli bir dereceye kadar nazariyat, enstrüman uygulama farklılıklarından dolayı doğal sayılır. İşin kötü yanı bu iki dünyanın üsluplarındaki farklılıklar, birbirlerini kabullenmelerini engeller. İşte tam bu noktada müzik adamı Leon Hoca, doğrudan müzikteki duruşuyla bu teorilerin antitezi olmayı başarmıştır. Zira iki farklı müziği de menbaından öğrenen Leon Hoca, bu müziklerin aynı anda birbirine karıştırılmadan ve üst düzeyde icra edilebileceğini ispatlamıştır. O, kah ayinlerde makamsal ezgiler okuyarak dinleyenleri duaya çağırmış, kah operada seslendirdiği arylarla izleyicileri mest etmiştir. Kendisi şöyle diyor:

İnsan sesi aslında bir enstrüman gibidir. Mesela kemanı alalım. Baktığımızda iki farklı ekolü de rahatlıkla çalabilen bir saz.

Önemli olan onu kimin çaldığı... Haydar Tatlıyay alınca makamlar buram buram Anadolu kokar. Aynı sazı Zubin Mehta eline alıp çalınca Beethoven canlanır. Kısacası saz, aynı sazdır. Bütün marifet onu çalındadır.

Leon Hocamı ne zaman düşünsem onun sanatı kadar insani karakteri ve hayatı algılayışının da hep şahsına münhasır olduğunu hatırlarım. Eski İstanbul'un semtlerinden Galata'da doğmuş olması ve zamane İstanbul'unun terbiyesini ve alışkanlıklarını taşıması, onu her alanda farklı ve çoğu sefer yalnız kılmıştır. En iyi dostları her zaman aynı dili konuştuğu ve hayatını paylaştığı sanat yoldaşları olmuştur. Bunlar operadan veya muganni camiasından olduğu kadar dalında emektar camiadan da olmuştur. Hocamın ömrü boyunca en büyük sıkıntısı, Rum cemaatinin 350.000'lik nüfustan 3000 kişiye kadar azalmış olmasıdır. Bir de gençlik yıllarına duyduğu özlem... Bu travmayı bizzat yaşamış olmasının onda derin izler bıraktığı kanaatindeyim.

Doğup büyüdüğü kozmopolit İstanbul'un yerini bugünkü kalabalık ve kimliğini yitirmeye başlamış bir şehrin alması onun kabul edemediği ve barışamadığı noktalardan biridir. Buna rağmen 'İstanbullu' olmanın gururunu her an yaşamış ve onu âşık olduğu yegane kadın gibi sevmiş, terk etmemeyi seçmiştir.

Köklerine olan bağlılığı ve derin

saygısı onu geleneklerine vefalı bir sanatçı yapmıştır. Aldığı müzikal eğitim ve sahne tecrübesi ile sesini pesten tize çok rahat kullanabilmesi sayesinde bütün performanslarında dikkatleri üzerine çekmiştir. Bütün bunlara kuvvetli insani sezgisini ve farkındalığını da eklediğimiz zaman ortaya ender karşılaşılan bir fenomen çıkmaktadır.

O, hayatımda tanıdığım en çalışkan, disiplinli ve mükemmeliyetçi sanatçıydı. Bu durum onu bazen zor duruma düşürmüştür. Ama Leon Hoca tam da budur, sıra dışı...

Bir eski İstanbul beyefendisi... Şapkası, kemerli pardösüsü, şemsiyesi, kaşkolü, sinek kaydı tıraşı ile. Misafirperverliği ve cömertliği ile her zaman ağırlayan taraf olmayı seçmiştir. Asaleti ve babacan tavırları, birlikte

olduğu insanlarda güven duygusu ve samimiyet uyandırmıştır.

Müzik aşkı onu hayata bağlayan en önemli noktaydı. Hocamız sanattaki başarısını bu aşka ve çalışmaya borçlu olduğunu farklı yollarla öğrencilerine empoze ederdi. Keza yeteneğin tek başına pek birşey ifade etmediğine, onun üzerine eklenecek disiplinli çalışmaya inanırdı. Bugün rahatlıkla her alanda kullandığımız teknoloji Leon Hocanın delikanlı olduğu yıllarda herhalde uzay çağını hatırlatırdı. O dönem sanatçıları, belki de bir defa dinledikleri bir eseri ezberleyip öğrenmek zorunda kalırken bizler bugün o eserlerin kayıtlarına ve notalarına nerdeyse ânında ulaşabiliyoruz. Acaba hangisi daha avantajlıydı?

Zannedersem onların bize zor

görünen meşakkatli çalışmaları daha anlamlıydı. Her halükârda bir eseri ezberlemek ona yorum katma açısından icracıyı özgürleştirmektedir. Teknolojiyi ve imkanları tabii ki kullanmak gerekir, lakin Latince bir atasözü der ki: *Repetitio est mater studiorum*. Yani 'tekrar öğrenmenin anasıdır'.

Leon Hoca hayatını tutkuyla bağlı olduğu müzik sanatına adadı. Bir yandan tenor olarak yaptığı kariyerle opera sanatına hizmet ederken, bir yandan da 1986'da devraldığı İstanbul Rum Patrikhanesi başmugannilik görevini 2016 yılına kadar ödün vermeden, seleflerinin izinde, hatta kendi ekolünü oluşturabilecek kadar ileri taşıyarak sürdürdü.

Dört yıldır üstüste yaşadığı sağlık problemlerinden dolayı Balıklı Rum İhtiyarhanesinde istirahat eden Leonidas Asteris, onu dinleme şansına nail olanlar için efsanevi bir anı olarak yaşamaktadır. Yakalandığı bir hastalıktan dolayı konuşma yetisini kaybeden ve iletişim kuramayan Hocamıza yüce Tanrı'dan güç diliyorum. Kendi vücudunu bir mabed olarak kullanarak sesini duyuramasa da kendi içinden şarkı söylemeye ve ayinleri okumaya devam ettiğinden eminim.

Altın Ağızlı Aziz Yuhanna'nın, öğrencilerine ve sevdiklerine devamlı hatırlattığı sözlerini sık sık tekrarlamayı severdi: "... kim yerine getirir ve başkalarına öğretirse ... büyük sıfatını kazanacaktır ..." (Matta 5: 19)

Leonidas Asteris müziğe, sanata, güzele tutkusuyla ve örnek sanatçı kimliğiyle bir yıldız gibi kalplerimizde silinmez izler bırakmıştır. ❏

Yandaki QR karekodu okutarak bu yazı ile ilgili bir müzik videosuna ulaşabilirsiniz.

Musikî duaya benzer. .. Kendi üzerine döndükçe kendisini, hedefini, mevzuunu yaratır. Musikînin maddesi yoktur. Başlangıcı vardır. Bu, hançeremizin veya asabımızın — Valery'nin dediği gibi — bir gıcıklanışıdır. Geri taraf, asıl kumaş, kendiliğinden ve kâinatıyla beraber doğar. Maddesi olmadığı için insanı ele alarak işe başlar, onu siler, değiştirir, ona ayrı zamanlar icat eder. Sonunda tıpkı dua gibi ortada benden başka bir şey olan bir “Ben” kalır. Ve bu benlik kâinatın bir nevi eşitidir. Tevrat'taki kelâmın hakikî ma'nası musikîde anlaşılır. Mesnevi'deki “Bişnev” de böyle değil midir? Dinle! Sen, yeni baştan bütün bir dünya ile beraber doğuyorsun. Ve sesler birbirini kovaladıkça mucize tamamlanır. Ferahfezâ Âyîni, daha başladığı anda biz başka bir hüviyetiz. Varlığımız, bizden çok kuvvetli bir varlığa terk edilmiştir. Tek bir andan, onun sağılmasıyla, bu yeni baştan doğuş, bu adım adım teşekkül, bu üst üste uyanışlar, her şey bitti sandığımız anda yeniden her şey oluşumuz, bizi sonunda, imkânlarımızın dışında bir yere götürür. Muhayyilenin bile sustuğu bu anda, insan ruhu sonsuzluğun bir çalkantısı olur.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Yaşadığım Gibi